

૫૬૦૮

ૐ સતો વૈ સઃ॥

માત્ર આશ્વર્ગ સારું

શ્રીમન્
મહાકવિ જયદેવ વિરચિત

ગીતગોવિંદ.

ભાષાંતરકર્તા
કેશવ હર્ષદ કુવ, બી.એ.

“આર્યોદય” પ્રેસ, અમદાવાદ.

૧૯૫૦

ક્રમાંક ૦-૪-૦

શ્રીમન્

મહાકવિ જયદેવ વિરચિત

ગીતગોવિંદ.

સર્ગ ૧.

(શાર્દૂલવિકીરિત.)

ધેરાયો ધનધોર મેધ, ધુરકે ગાદાં તમાલો, અને
 બીહે બાળમુકુંદ આ રજનિયે; જા જોડ લે રાધિકે !'
 એવા નંદનિદેશથી વિચરતાં સાનંદ વૃંદાવને
 કુંજે કુંજ મયેલી કેલિ હરિ ને રાધાની જે, ધન્ય તે !

(વસંતતિલક.)

વાગીશ્વરીતણી વિભૂતિ ઉરે સુહાવી,
 પ્યારી સમીપ નટનાગરતા ભજવી;
 શ્રીરાધકારમણ સુંદર સ્યામકેરી,
 લીલા લલિત જયદેવ પેદે અનેરી.

(દ્રુતવિલંબિત.)

હરિતણા ચરણે ઉર જો રમે,
 રતિવિલાસકથા કદાં કે ગમે,
 શ્રવણ તો ધર આ રસરેવણી
 મૃદુલ મંજુ ગિરા જયદેવની.

(શાદ્દલવિક્રીડિત.)

વિદ્વતા કવિરાજ ધોયૉતણી, ને ઉમાપતિની મુણી
 શખ્દાડંબરૉ શૈલૉ, ફટ કવિતા તાત્કાલિકી શણુંની,
 શ્રીગોવર્ધનકેરૉ વાણી વળી છે શૃંગારસારે ભરી,
 પંકાએ જયદેવની જગતમાં સંદર્ભની માધુરી.

(માલવ રાગ રૂપક તાળ.)

પ્રલય સમય પયથી શ્રુતિ લીધ અચ્ચાવી
 નવત્રી નાવડૉલા વિલસાવી
 ધરૉ માધવ મચ્છનું રૂપ, જય જગદીશ હરે!
 પૃથુલ પોઠે પ્રૌઢી પૃથિવિ દૃઢ ધારી,
 પડૉ જાલિ આંટણુતણી ગડૉ ભારી,
 ધરૉ કૃષ્ણુજી કચ્છપ રૂપ, જય જગદીશ હરે!
 દંતુડૉતણી તૉણી અણીપર ધરણી, જૉધારી,
 અંક રી ઇદુ વિષે શુભ ધારી,
 ધરૉ વરદ વરાહનું રૂપ, જય જગદીશ હરે!
 કરકમળે નખકંટક ધરૉ અણિયાળો
 કીટ હિરણ્યકશિપુ દળી વાળ્યો
 ધરૉ નટવર નરહરિ રૂપ, જય જગદીશ હરે!
 અણિ છર્પિયો ત્રણ અદ્ભુત ડગ ભૉરી, વામન,
 પાવન કરૉ પાદોદકથી જન
 ધરૉ વિઠ્ઠલ વામણું રૂપ, જય જગદીશ હરે!
 દૉધ જેનના ભવપાપકુતાપ શમાવી
 ક્ષત્રરુધિરહૃદ સ્નાન સખવી
 ધરૉ ભૂધર ભૃગુવર રૂપ, જય જગદીશ હરે!

રણુ રમણીયદિપ્તિપ્રિયઆહુતિ આપી
 દશ દિશમાં દશશિરશિર કાપી
 ધરૌં શૌરિ રધુપતિ રૂપ, જય જગદીશ હરે !
 પામરૌં જૌર તને ધનશ્યામ સુહાવી,
 શરણુ સમય યમુના જયમઆવી,
 ધરૌં શ્રીવર હજધર રૂપ, જય જગદીશ હરે !
 નિંદી સક્રિયુતિ યજ્ઞનાં પશુહિંસા યુત,
 કરુણારસગ્રસ હૃદયે, સુવિહિત,
 ધરૌં વિષ્ણુવેશ્વર યુગ રૂપ, જય જગદીશ હરે !
 ધૂમકેતુ સમ ક્રૂર કુટિલ તરવારે
 મરડી મ્લેચ્છસમૂહ વિદારે
 ધરૌં કેશવ કલિકતું રૂપ, જય જગદીશ હરે !
 શ્રવણુ ધરૌં શ્રુતિસાર અપાર સુખાળી
 શ્રીજયદેવનાં વાણી રસાળી
 ભૂમરહર દશવિધરૂપ, જય જગદીશ હરે !

(શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

ઉદ્ધારી શ્રુતિ, ધારૌં ભારૌં ભુવનો, તારી દંધીથી મહી,
 દૈત્યેન્દ્રે દળીને, છળી જ બળિને, ક્ષત્રાવળિ સંહસી,
 રોળી રાવણુ, યોળી અલ્પજ હજે, બોળી દયા વિસ્તરી,
 મારી મ્લેચ્છ કરે સદા કુશળ જે, તે કૃષ્ણ રક્ષો સહી !

(ગુર્જરી રાગ, નિઃસારતાલ.)

મોરમુગટ શિર સુંદર, મુરલી કર ઝે,
 ઉર વનમાળ સુવંશ, જય જય દેવ હરે !
 કલ્પિય વિપધર ગંજન, જનરંજન ઝે,

યદુકુળકમળ દિનેશ, જય જય દેવ હરે!
 જનકૌંઠન સુધાધન, જગ પાવન એ,
 દશમુખકુળના કાળ, જય જય દેવ હરે!
 દિનમણિમંડળ મંડન, ભવ ખંડન એ,
 મુનિમનનલિન મરાળ, જય જય દેવ હરે!
 મધુમુરનરકવિનાશન, ગરુડાસન એ,
 સુરકુળ સૌખ્યનિધાન, જય જય દેવ હરે!
 અમળ કમળ સમ લોચન, દુઃખમોચન એ,
 ત્રિભુવન સંભવસ્થાન, જય જય દેવ હરે!
 નૂતન ધન સમ સોહન, મનમોહન એ,
 શ્રીમુખચંદ્ર ચક્રાર, જય જય દેવ હરે!
 દાસ લહી સરવે શૂળ કર નિર્મૂળ એ,
 નટવર નંદકિશોર, જય જય દેવ હરે!
 પડિયે તુજ પદપંકજ, લહૌં રંક જ એ,
 સાર કરોતી અમારોં, જય જય દેવ હરે!
 શ્રીજયદેવનું આ પદ હરોં આપદ એ
 હો મુદદાયક હારોં. જય જય દેવ હરે!

(વસંતતિલક.)

લક્ષ્મીજીના કુચનું કુંકુમ અંક લેતે
 લાગેલું હર હરિને રતિકેલિયે, તે
 સ્વેદે કરી પસરોં અંતરનો જ રાગ
 દર્શાવતું સુખદ હો સહને અથાગ !

(શિખરિણી.)

વસંતે વાસંતી સમ મૃદુલ અંગે મધુવને
 નિકુંજે ને મુંજે દુંડતી હરિને સુંદરોં ભમે;

તાહિં તાલાવેલી લહી અઘીરૌં રાધાતણી ઉરે

વદે વેગે આલી મદનમદમીણી છબિર્જોને:-

(વસંત રાગ, ચતિ તાલ.)

લલિત લવંગલતાપરિમલમય મધુર મલયવા વાયે ;

અલિકુલ ને કોકિલના કલરવ ફુંજે અવ ઊંભરાયે ;

નટવર મદમર સલુણૌંસમાળે

વિહરે હરિ વિરહીને વિધુરા કરતા આ ઋતુરાળે.

ધ્રુવ૦

મૃગમદ સમ મંજુલ નવપદ્મવ વાસ તમાલ લસાવે ;

બ્રમ્હ બ્રૂંઈ નવમદ્લૌં સુવદ્ધી પરમ પરાગ બહાવે ;

નટવર૦

મધુપ શું વિલસે ઘોરસળી બનાં પ્રકુલિત લલિત લળંતી ;

વિલપે ત્યમ ત્યમ વિકળ વિરહિણી મદનઅનળયૌં જળંતી ;

નટવર૦

માધવૌંને પરિરંભૌં રસાળે મુકુલપુલક દરસાવે ;

તરુણ કરુણ વિહસે રસરભસે નિર્લજ્જ જગ લહૌં સાવે ;

નટવર૦

વીંધે વિરહિહૃદય વિપમશર કેતક કુંતનાં ધારે ;

કોટિક કિંશુક કુટિલ નખે વળી યુવજનનયન વિદારે ;

નટવર૦

પાડલ પુષ્પ શિલીમુખ સંયુત શરદિ ભાવ ભજવે ;

કામતણા કલ કાંચનદંડ શું કેશર કુસુમ સુહાવે ;

નટવર૦

પેમુંનીતટ નિર્મળ વૃંદાવન વિપિન વિષે રસભાવે

સંયોગિસુખદાયૌં સમય આ મન મુનિનાં ય ચળાવે ;

નટવર૦

રસબસ વનવર્ણન મનહરાણું શ્રીજયદેવનું આ જો,

શ્રાતાનાં મતિ તે થિર થાપો શ્રીવરત્રા ચરણાળે!

નટવર૦

(માલિની.)

રહો સુલલિત લે'કી પૂલડે પૂલવારી;
 મધુરો મધુરો તેની મે'કથી મોહકારી,
 સમોર સહી ! વહે આ આગ અંગે પસારી
 વિષમ વિતનુકેરો પ્રાણુ હા ! પ્રાણુહારી.

(શાદૂલવિકીડિત.)

ત્રીગંડે વસતા ભુજંગ ડસતાં, લે'રે વિષાવાસથી
 જાયે માલય જો હિમાલય વિષે અંપાવવા ત્રાસથી;
 ને આ મંજરો મોરની મુખ ધરી નર્તતો ઉલ્લાસથી
 પૂરી પંચમ કોકિલા મદભરી ટાંકે રસાળે સખી.
 શારે કર્ણ જ કોકિલા કુહુરવે ડાળે રસાળે ઝૂલી
 ને ડારે મધુ પી નવીન મદમાં મોદતો ભૂંગાવલિ,
 તેવા આ મધુમાસમાં વિરહની પીડે પ્રવાસી હુલી
 સાધી પ્રેમસમાધિ આધિ વૌસરે કેમે પ્રિયાને મળી.

(વંશસ્થ.)

અનેક શ્યામા શું ભુજો ભરી ભરી
 રમંત રંગે નવલી લોલા હરિ,
 બતાવતી કામિનીને કરે કરી
 પ્રહી તાહિ સ્નેહશું વાણો ઉચ્ચરી.

(રામભરી રાગ, યતિ તાલ.)

ચંદન ચર્ચિત, પીત વસન, ધનશ્યામ શરીર સુહાવે;
 મણિકુંડળ ગંડસ્થળ લળકે; ઉર વનમાળ લસાવે;
 હરિ રસીલી ! વનમાં વિલસે વિલાસો નવલ લલના શું રસે. ધ્રુવ
 રાસ રમે રમણી તતથૈ, હોંસી નટવર વેણુ વળવે,

લળો લળો લાડલો તાળો લિયે વર કંકણ કર ખળકાવે; હરિં

પીડી પીન પયોધરથી પ્રભુને ભુજમાં ભીડો ભાવે

રસરભસે સુર પંચમ પૂરી કો તિય રાગ મિલાવે; હરિં

લોભન લોલ વિલોચન હરિનાં મળતાં કો વ્રજબાળી

મદનવિવશ બની વદનકમળ રહે મનમોહનનું નિહાળી; હરિં

કોડે કોઇક કાન મહિં કંઇ કે'વાનું કરો કામા

રોમાંચિત રસબસ રસિયાતણું ચૂમે મુખ મસ સ્થામા; હરિં

કોઇક કેલિકળાકુતૂહળથી મંજુલ વંજુલ કુંજે

યમુનાતટ હરિને હરોને પટ આકર્ષે રસપુંજે; હરિં

ચુંબનથી પરિરંભણથી રતિલંબનથી વ્રજબાળી

તર્પી કટાક્ષ સુહાસ વિલાસથી રાસ રમે વનમાળી; હરિં

રાસવિલાસરહસ્ય રસે ભર્યું ત્રિભુવનજનમનહારી

શ્રીજયદેવ પ્રકાશિત હો સઉ સુરસિકને સુખકારી ! હરિં

(શાર્દૂલવિક્રીત.)

અંગે ઉત્પલ તુલ્ય રંગરસિયા આનંદ વર્ષાવતા

લૈ લૈ અંક રમંતી રમ્ય રમણીકેરે ઉરે ભાવતા

જો શૃંગારરસાધિદેવ નવલા રાજ્યે ઋતુરાજના

જેલે મન્મથનો મહોત્સવ સુહાવંતા, સ્વયં આજ આ.

રામા રાસવિલાસની રમઝટે નર્તે મંદે, ને હરિં

ગાયે ગીત હુમાવો ત્યાં ભુજબરી રાગાંધ રાધાપૂરી

‘આહાહા અમી માવશી મુખ વશી !’ એવું મિથે ઉચ્ચરી

ચૂમે ચશ્ચશો, ને હસે હોંસી હરિ, તે સ્થામ રો’ શ્રીપૂરી !

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये प्रथमः सर्गः।

સર્ગ ૨.

(હરિણી.)

નિરંજી તરુણીસંગે રંગે રમંત પિયુ વને
 ન સહો તરુના પુંજે કુંજે કહિક ભરાધને,
 મધુપ મધુ પી ગુંજે રુંજે સુમંજુ, તાહિ મદે
 વિષમ વોસરી ઢીલીવીલી રસીલો રહી વદે:-

(ગુર્જરી રાગ, યતિતાલ.)

અધરસુધા પૂરી વશકરણી વાતા વેણુ રસાળી,
 મૌલિ લચાવો દગંચલ ચંચળ નચવંતા વનમાળી
 આવે ઉર તરો હરિ આહિ રાસે રમતા હોસો હસો રાસવિલાસે. ધ્રુવ૦
 ચંચળ કર્ણવતંસ વિભૂષિત, ગોરમુગટ શિર ધારી,
 સતડિત સુરધનુ મંડિત ધન સમ સુંદર વિપિનવિહારી, આવે૦
 વ્રજવનિતાનાં વદન વળી વળી ચૂમંતા રસલોભી,
 મધુર અધરપલ્લવથી બિંબે લજવંતા, સ્મિતશોભી, આવે૦
 પુલકિત વિપુલ કરે રમણીને અંક અનંક ભરંતા.
 ઉર-કર-ચરણ-વિભૂષણમણિનાં કિરણે તિમિર હરંતા, આવે૦
 ચંદનતિલક અંબુદમંડિત, ઈંદુરુચિ ય નિદંતા,
 પીન પરોધર પીડી કરે કરો નિર્દય હૃદય ભીડંતા, આવે૦
 મકરાકાર મનોહર મણિમય કુંડળ ધરતા કાને,
 પીતાંબર પ્રભુ સકળ-સુરાસુર-મુનિ મનમોહન વાને, આવે૦
 ધવળ કદંબ તળે મળી માધવ કેલિકલહ શમવીને
 મુજ મનમાં મદમોદ મચવતા નયને રતિરસભીને, આવે૦

શ્રીજયદેવ રચિત હરિકેરું વર્ણુન આ મનહારી
ભગવદ્ભાન કરાવે બાવિક જનને પાવનકારી !

આવે.

(હરિણી.)

અમિત અમણા ભાગી, ત્યાગી બૂંડી ફૂંડી ફૂથલી,
લલિત લગની લાગી, જાગી ગુણોનો ધુની હંડી,
હરિજી વિહરે રીઝી બીજી શું મેલી મને સહી
મન રહું રમી તોયે મોહે, કરું શું, સહી ! તહિં.

(માલવ રાગ, એકતાલી તાલ)

મુજને અકિત વિલોકતોં ચહુ દિશ તે નિશિ નિર્જન કુંજે
નિરખી લાલ લપાધ રહેલા મલપંતા રસપુંજે
સખોં । તે કેશિમયન મુરારિ
મેળવ મદનમદોન્મદ મુજશું રસબસ કુંજવિહારી. મુવ.
પ્રથમ સમાગમની મુજ લજ્જા મિષ્ટ વચનયોં હરંતા,
મરકલકું કરોં મંદ હું વદતાં પટ મુજ શિથિલ કરંતા સખોં । તે.
રમતા મુજ ઉર પર જ સુચિર જે કિશલયશયન સજાવી,
અધરસુધા પીતા ત્યમ પાતા લુજ્જુગ બીડોં ભોંડાવી સખોં । તે.
અમજલસિકત કલેવર ને દગ અલસમોલિત મુજ જોઈ
પુલકિત પ્રભુ બનતા અદકેરા મદન વિવશ મન મોહી સખોં । તે.
મદકલ કોકિલના કલ શી મમ સુણોં ન સુણી કિલકારી
કામકળાનોં કળા ય હરી હરિ રમતા વિપિનવિહારી સખોં । તે.
પૂલના ફેગર ગરંત કવરોંની શિથિલિત લટ બહોં રીતે
સંઘહોં સંબ્રમથી અમતી અતિ ચુંબન કરતા પ્રીતે સખોં । તે.
રણુરણુતી રશ્નના કટિની મુજ તૂટતોં ય ન વિચારી;
સ્તન ધન પર નમરજયલેખાવનિ લખતા નખ બેસારી સખોં । તે.

કથુકંતો મણિનુપુર ન્યમ ન્યમ અસ્થે સુજ રતિરંચે,
 ત્યમ ત્યમ કેલિ મયર્વો મસ મદથી કોડ પૂરંત હમંચે સર્ખો ! તે
 રતિરસ પાન કરી કર્યો મન મમ લીન થતું મસ છેરે,
 મધુસૂદન પણ લોચનિયાં નિજ મીચંતા મદ ઘેરે સર્ખો ! તે
 રતિરમઝડના અમર્થો પરમ મમ વિકળ લસતો વપુવેલી,
 કેલિ સુખે બની લીન રસિક વર વિલસંતા મન મેલી સર્ખો ! તે
 શ્રીજયદેવ રચિત હરિકેરી સુલલિત આ રતિકેલિ
 રતિ હર અર્પો વિરહે વિઠ્ઠળ વનિતાએ વહુંલી ! સર્ખો ! તે

(શાદૃલવિકીરિત.)

બામા બૂ મરડી સુદીર્ઘ નયને દષ્ટિશરો સાંધતાં,
 બાળીને સુજને સરંતો કરથી બંગી ય ભૂલી જતા-
 પાણી પાણી થતા-વિલક્ષ મધુરા મંદસ્મિતે શોભતા-
 હજુ ને નિરખું હું આ હરિજીને ગોપીતણા મુદમાં.

(શિખરિણી.)

સહી ! શીળી છેરે આનળ પ્રગટાવી તન દહે;
 અમંતી બંગી એ અવણ સુજ બેદે કલકલે;
 રસાએ આ સાલે મહમહ પુરી મેંક સુકલે;
 હહા ! રક્તાશોકે ટીંશો શિખરિણીએ દગ દલે.

(શાદૃલવિકીરિત.)

નર્તતી લૂકુટિયકી રસબર્થો મંદસ્મિતે ભાવતી,
 દીલી વેણી કરી કરે કુચતણી કાંતથી લોખંડતી
 ગોપી ગોર્ધ નિહાળી વિઠ્ઠળબની સોતકંક તેની હમિ
 નિલે નંદકિશોર રમ્ય રટતા રૂડી હરે લો રતિ !
 इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये द्वितीयः सर्गः

સેર્ગ ૩.

(અનુષ્ટુપ.)

મ્મયાના બંધથી બાંધ્યા, શ્રીરાધા રટતા ઉરે,
મોખાએ બ્યાકુળા ગોપી ગરવી તહી નીસરે.

(વસંત.)

બળી બળી શોધે વળી સહ સ્થળે.

અનંગનાં પાણ્યે વિદ્ધ વિદુસે,
રમરી રમરી સુંદરો શોચતા ઉરે;
કલિદકન્યાતટ આમ હૃદયરે:-

(ગુર્જરી રાગ, ચતિ તાલ.)

બુંદમાં વનિતાતણા મુજને રંમત નિહાળી,
આહો મધે, ન વળાઈ મેં પંજુ દોષથી કરો વા'લો;

હરિ હરિ! અનાદર થયે ગઈ જોરો રોસાઈ! મુવં

વિધુરો વિરહ હા! શું કરશે? જોયરશે શું વામ?

જનન, ધન, આધીન પ્રજનન, જનન મમ શે કામ! હરિ હરિ

આ રહી મુજ ઉર મહિ અહિ રમણી, મન રમાકું;

રવકું શોદ વન વન વૃથા, શોદ વિલપુ વા અમથાં હું? હરિ હરિ

તરવરી તરો નજર હજુર જ રહી આ હું નિહાળું,

તરપિ સાંઈ ન દે મદે પ્રમદે! તું મ્મમ જ સુખાતુ? હરિહરિ

હૃદય તુજ લહું તન્વો! ધૃતિવેશથી અતિ બિન;

લહું ન ગઈ કહિ, સમવો શકું નહિ રોષ તુજ ગતભિન. હરિહરિ

મુકુટ કુટિલ કરેલ કોષે ભામિનીતણું બાળું

વદન હા। અલિવૃંદ યુત અરુણા કમળ શું રૂપાળું. હરિહરિં
 નહિ કરું કદો આમ નામે માનિની ! કર મે'ર;
 અંખી દે; તન સાંખી ન શકે વિષમશરનું વેર. હરિહરિં
 કેંદુબિલ્વમયંક મોહનચરણ શરણ સદાય
 અસહ આ હરિવિરહ શ્રીજયદેવ કવિવર ગાય. હરિહરિં

(હરિણી.)

કુવલય ગળે વીંટયાં છે આ, હળાહળ હા નથી;
 હર કમળની માળા છે આ, નથી નયો વામુકિં;
 સુખડ શરોરે ચર્ચા છે આ, વિભૂતિ નથી નથી;
 નયો જ હર હું; મારે કાં તું અનંગ ચૂકી ઝૂકી !

(શાદૃશવિક્રીડિત.)

જ્ઞાને મોર કરે ધરે ? શોદ અરે ચાપે ચઢાવે તું એ ?
 સંજે વિશ્વ જોતી પરાક્રમ કશું ધાયેલને ધા કર્યે ?
 સુખના અતિ તિલ્લુ નેત્રશરથી વીંધાઇ વીંધાઇને
 જો જો આ જીવ હા ! સુધા અધરની અંખંત ઝોભાય છે.

(વસંતતિલ્લક.)

શં ભૂ રૂપે વિતનુએ દીધ ચાપ અર્પી,
 ને કર્ણકુંડળી રૂપે પલ્લુએ સમર્પી,
 ને આપિયા શર કટાક્ષ રૂપે જ એને,
 શક્તિ પ્રમાણી જગતીજય માઠ મેને ?

(શાદૃશવિક્રીડિત.)

લીનાં ભોચનતીર, તેહ હૃદયું બ્રૂચાપ યોગે ચીરે;
 કાળી નાગણુ શી અને કુટિલ, તે બેણી મ પ્રાણો હરે;

ચોરે રાગથી ચિત્ત જે અધર, તે પૂરે જ મોહે ઉરે;
 તલ્પી તલ્પી કુચો સુવૃત્ત પથુ હા! કાં જીવ લેવા કરે?
 નતે રામ ભીડી જીજે, ઠરો રહે પક્ષમે રૂડા વિભમે
 વાસે શ્વાસતણા સુરમ્ય વિકસે ઉલ્લાસી વક્ષસ્થળે,
 મોહે ચિત્ત મીઠે સુરે, મુખસુધા પી પ્રાણુ ડોલે મદે,
 સાધી સ્નેહસમાધિથી સુખ સહુ વ્રે'વ્યાધિ આકાં વધે ।
 વાંકી ડોકથી ડોલતે કંઠ શિરે વાતાં રૂંડી વાંસળી
 રામા રાગની માધુરી મહિં મહામોહે રહી'તી કુલી ;
 આકર્ષાઈ તહિં સુમુગ્ધ મધુરા રાધામુખેંદુ બણી
 ભ્રમિં કૃષ્ણકટાક્ષની ઉલટતી અપો સુધા સુખની ।
 इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये तृतीयः सर्गः ।

સર્ગ ૪.

(અનુષ્ટુપ.)

જસુના નદીને તીરે મંજુ વંજુલ કુંજમાં
નેહવેલા જહીલા લાલા પ્રત્યે કે' ને સખી ત્યાહાં:-

(કંજોટ રાગ, ચતિ તાલ.)

મનમયના સરના જયથી અતિ અંતર કીર્તિકુમારી
ચિંતનમાં તમ તે તરુણી રહી લીન બની જ બીચારી ;
હે હરિ ! તે તમ પ્યારી
વિરહવિધુર તમ માટ રસિકડી તલસે છે સુકુમારી . ધ્રુવ
વિષ સમ વિષધરસંગયો અંગે અનિલ લહે અથ કારી
ચંદન ચંદ્રકિરણ પાણુ નિદે બિભ બની હીર હારી ; હે હરિ
અગણિત મદનતણા સરથી જ્યમ રક્ષા સારું તમારી
સજળ કમળદળ કવચ વિપુલતર વિધુર રહે ઉર ધારી ; હે હરિ
દુર્લભ સાંછતણા સુખ સારું વિકટ શકે વ્રત ધારી
રંગ અબંગ જ જોમ કુસુમશરણન સજે સુકુમારી ; હે હરિ
દારુણ રાહુદરજનથકો દલને ગળતો સુધારસ હારી
શશિછબિ શી જળમય બોચનિયે સુરત સુહાવે સારી ; હે હરિ
પ્રણમે મેન મિષે મૃગમદથી ચિતરી મૂર્તિ તમારી
મીન નીચે કરાંતે કરમાં ધરો આત્રસુકુલ મુરારિ ! હે હરિ
'માધવ ! પાવલિયે પડી છું તમ, મે'ર કરો ભણી મારી
દેહ દહે હિમરશ્મિય તમ વિષુ' એવું જ રહી ઉચ્ચારી ; હે હરિ
ધ્યાન ધરી જોપજવી સુદુર્લભ મોહન મૂર્તિ તમારી
તે તલપે, કલપે, વિલપે, પ્રલપે વળી દુઃખ લીધારી ; હે હરિ

શ્રીજયદેવ ભણિત વિરહાતુર તન્વીતણી દુખિયારી
હીન દશા સખી વણિત નિત્ય રહો વિરહાર્તિ નિવારી; હે હરિ०

(શાર્દૂલવિકીરિત.)

ભાસે રાન બયાન શું બવન; ને છે જાળ શી માળ તે;

છિન્હા શ્વાસ સહિત તાપ તનનો દાવાગ્નિ વિકાળ છે;
બિન્નેચે તમ તે ય વહીવેલી મૃગલી જેવી જ હા બાળી છે;
કામે કાળ બને જ દુષ્ટ દમતો શાર્દૂલવિકીરિતો.

(દિશાખ રાગ, એકતાલી તાલ)

હર પરની સુલલિત પૂલભાળા

ભાર લહે જ વિરહકૃશ બાળા

રાધિકા તવ વિરહે કેશવ !

ધ્રુવ०

શંકો સધન ચંદન પણ આરો

વિષ જ્યમ વિપમ, ઘૂંજે વપુ વારો

રાધિકા०

શ્વાસ સુતમ પિતત અતિ મૂકે

મદનઅનળનો ધમણ જ્યમ ધીકે

રાધિકા०

હિમકણ્ણકલિત કમળ સમ સાવે

સજળ નયન દિશ દિશ ફરકાવે

રાધિકા०

પ્રજાળી હોળી રહી જ્યમ હોથે

કિશલયશયન સજ્યમ ત્યમ જોથે

રાધિકા०

સંધ્યા સમ આરુણે કર હારી

વામ કપોલશશી રહી ધારી

રાધિકા०

મૃત્યુમુખે તરફડતી જ પ્રેહે

સરપૃથ 'હરિ હરિ હરિ' જ જપે એ

રાધિકા०

શ્રીજયદેવની વાણી રસાળી,

હરિચરણાર્પિત દો દુઃખ ટાળી !

રાધિકા०

(શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

કંદર્પજ્વરથી બળી બળી થતી તન્વંગી તે નાથ હે !

ચંપા ચંદન ચંદની કમળની વાતે જ વહીલાય છે;
એકાંતે પણ તે શીળી અવનવી મૂર્તિ તમારી ઉરે,
ધારી ધારી જ જાવરી વિરહથી વા'લી જીવે છે ક્યમે.

(ઉપેન્દ્રવજ્રા.)

સ્મરજ્વરે સુંદરી તર્કડે છે,
જોગારી ભો સંગસુધા વડે એ;
અહો બિષગ્રાસ ! કરે અહો રે,
ઉપેન્દ્ર ! વજ્રાત્મક ના ઠરો રે !

(શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

લોથે, ધ્યાન વિષે ખૂડે, દગ ખીડે, કંપે, રુઆં પાંગરે,
સીતકારો દરસે, લવે, જોઈ જોઈ દોડે, પડે ભૂતજે,
ઝાપાચે અતતુજ્વરે સુતતુ તે; કીજે કૃપા ને કરે,
લીજે, હે રસવૈદ્યા તે તમ રસે જીવે, ન ખીજે વજે.

(પુષ્પિતામા.)

પલકતી પલકે ય વ્યગ્રવ્યગ્રા
રસિકડો ડાળ રસાળની સમગ્રા
સુચિર વિરહપીડમાં ઉદગ્રા
ક્યમ જીવશે અવ જોધ પુષ્પિતામા ?

(શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

મેઘે મુશળધાર ગોકુળ ભયે વ્યાકુળ બાળી બળે
લે ગોવર્ધન જીચળી મૂળથકી તોળી જ ઐકાંચુજે
વાધંતો લુન્થંભ બુધરતણો રક્ષો, જહિં તાંબૂજે
અત્યાનંદથી ચુંબી ઇન્દ્રજયની ગોપી પ્રશસ્તિ લખે !
इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये चतुर्थः सर्गः ।

સર્ગ પ.

(પુષ્પિતાગ્રા.)

‘તું જ તુજ જુગતે મનાવો આણુ,
 નવ પસરે મુજ પાય’, એવો વાણુ
 ધરો વિધુર મુરારિકેરો કાને
 સહો વાંનવે જઈ ફેર રાધિકાને:-

(વરાહી રાગ, રૂપક તાલ.)

મદન-મદ મયવંતા મલય-પવન વાય;
 વિરહિ-હૃદય દળતાં કુસુમ-મુકુલ મલકાય;
 વિરહે હે સહો ! તવ તલસે વનમાળી. ધ્રુવ૦

હિમકર-કર અડતાં હરિ મૂર્છિત હોય;
 સ્મરશર રૂપ પડતાં પ્રસૂન વિકળતર રોય; વિરહે૦

અલિગણ ગણગણતાં શ્રવણ સોડો રહે જ;
 ક્ષણક્ષણ નિશિ ક્ષોણતા વિરહઅનળથો વહે જ; વિરહે૦

વનં ધન ગહન સેવે તણ ધવળ સુધામ;
 મહોતળ ટવળો લવે સલુણો સતતતવદામ; વિરહે૦

રચિત કવિ જયદેવે વિભુ-વિરહનું ગીત
 હરિરૂપ ઉદિત કરે સહૃદય-હૃદય પુનિત ! વિરહે૦

(શાદૂલચિકીડિત.)

કુન્જે જ્યાં રતિતંત્રની તુજથકી સિદ્ધિ હતી સાંપડી
 તીથે તે જ અનંગના ચિત્ત ઠરી, તારા જ ધ્યાને બૂડી,

તાજે તારક નામમંત્ર તુજ જે તે એકજામે જપી

ઝંખે છે તુજ સંગતી સુમધુરી પીવા સુધા સ્યામજી.

(ગુર્જરી રાગ, એકતાલી તાલ.)

રતિરસ મનમાં આંહિ હરિ વનમાં વિચર્યા આંહિ અલખેલી
વિલમ જવામાં કરમાં હાવાં, વલ્લભને મળ વે'લી;
યમુનાતીરે વનચા ધીરે વાયે ત્યાં વનમાળી
માનિનંજનમદમદન મોહન વાટ જીએ તુજ આલી ! ધ્રુવ૦

નામે પૂરી વાય મધુરી ગાંભિત ગરવી વેણુ;
તુજ તન સંગત મવનતરંગિત ધન્ય ગણે ધાંણુ રેણુ; યમુનાતીરે૦

પંખાં જોડે કે પાન પડે કે પ્યારી ધારો પધારી
સેજ ગિછાવે, ભાળે ભાવે પંથ અકિત ગિરિધારી; યમુનાતીરે૦

અલો આ અમયાં છંછન કરતાં તજી ઝાંઝર રિપુ રંગે;
આલ નિકુંજે ધન તમપુંજે સાડો અસિત સજી અંગે; યમુનાતીરે૦

તરલ બલાકા ઘટિત ઘટામાં જલદનો દામિનો પેરે
વિપરીત સુરતે સેહોશ સુકૃતે હરિ-ઉર હાર ધરેલે; યમુનાતીરે૦

પટ સરો પડતાં દૃગ લોભવતા નિધિવત પ્રગટ જ પ્રીતે.

ગોહવ જધને શયન સુનયને! રશના રહિત સુરીતે; યમુનાતીરે૦

સહો વહો રજનિ જાય જ સજની ! છે મોહન અભિમાની;

પૂર મનોરથ પ્રીતમના ઝટ મુંજ વચન મન માની; યમુનાતીરે૦

શ્રીહરિસેવક કે' જયદેવક:-પ્રણમો પૂરણ ભાવે

કરુણાસાગર નલવર નાગર, જે જન પુણ્યે પાવે. યમુનાતીરે૦

(હરિણી.)

મુખપક્ષાં મૂકે તે નિઘાસો સુદીર્ઘ વળી વળી,

સચકિત વળી કુંજે શોધે, બહોલાય લવે ચઢી,
કુંજો કુંજો લઈ ટીશી શય્યા રચે જ ફરી ફરી;
મદનમદના ઉન્માદે એ વિધે જ ઝૂરે હરિ;

(શાદ્દલવિકીરિત.)

આંસુ શો તુજ ઉજ્જુ અર્ક પણુ જો ક્યાં એ ગયો, ને સહી !
હૈયું આ મુજ જાયના સમ ચાંસો ચઢીને બેઠી રહી;
અંધારું હરિના મનોરથ સમું વાધ્યું વિશેષે વળી;
રડો આ અભિસારનો સમય છે; ઘેલી ! શું બેઠી બહોલી ?
કો કામે નિકળી મળી જઈ તમે બોલી થકી ઓળખી
બીડી બીડો ભુજે, ચૂંમી ચૂંમો, વીંધી વીંધી નખે કંપથી,
બીજી બીજી રસે, મદી મદો, રતે ઝીલી ઝીલી દંપતી
પોખી કોડ ઝૂડે વ્રીડામય નવા કો રમ્ય રંગે સખી !

(હરિણી.)

ચકિત તિમિરે જોતી જોતી, ક્યમે ય ધોંમી ધોંમી
ભરતો ડગલાં વૃક્ષે વૃક્ષે વળી વળી વિશ્રમી,
મદન—મદથી અંગે અંગે સકંપ પધારતી
નિરખી તુજને કોડે કા'ને કૃતાર્થ બનો સખી !

(શાદ્દલવિકીરિત.)

રાધાના મુખપદ્મના મધુપ, ને ગોપાંગના વૃંદના
ઘેલા નેત્ર—મયૂરના ધન, તથા ત્રૈલોક્યલક્ષ્મી
મૌલિના શણગારના નીલમણિ, ને કંસવિધ્વંસના,
ઉત્પાતોત્કટ ધૂમકેતુ, ધરણિ ગોપાલ
ઈતિ શ્રીગીતગોવિન્દે મહાકવિ

સર્ગ ૬.

(આર્યા.)

કુંજે તવ વિતનુતણા વેગે તન્વી ડગે ન દૂર્જ શકતી
નિરખી સખી રસભીના હરિના પ્રતિ જઈ વદે વળતી:-

(ગુણકરિ રાગ, રૂપક તાલ.)

મૂરતિ તમ ઓમેર તરંતી
જોય અધરમધુપાન કરંતી;
નાથ હરે ! તલસે તરુણી વાસગૃહે. પ્રવ૦

ધવળ કમળકંકણ ધરોં કરમાં
જીવે ઝંખોં જ રતિ તમ ઉરમાં; નાથ૦

‘હું હરિ’ કરોં તન્મય તમ માંહે
જોય ભૂષણ તમરૂપ થવા એ; નાથ૦

હાંશ ધરી ઉર પ્રભુને મળવા
ડગ ભરોં બળથોં પડે ઢળોં અબળા; નાથ૦

‘વાર થઈ; ક્યમ નાથ ન આવ્યા?’
કહોં કહોં જોય સખીમુખ માવાં નાથ૦

‘આ આવ્યા ધનશ્યામ’ કરીને
તિમિર ચૂમે ભુજ ઉભય ભરીને. નાથ૦

વિલમ વિશેષ ન સહોં તજી લજ્જા
ગેલપે વ્યાકુળોં વાસકસજ્જા; નાથ૦

દેવની વાણોં રૂંડેરી

ને સુખદ બણેરી ! નાથ૦

(માલિની)

મૂકો મૂકો સિસકારી, વાણો વ્હીલી જોયારી,
સજડ જ જડતાએ, સ્તબ્ધ ગાત્રે ઝોયારી
પુલકિત, રસસિંધુ મધ્ય મગ્ના તમારી,
છળિ રહો અવલંબી ધ્યાનથી ધારો ધારી.

(શાર્દૂલવિકીરિત.)

પંખી કે પવને કરી ખરખડે પત્રે લગારેક કે
અંગે આભરણો સજે, રસભરી દૃષ્ટે નિહાળે પથે,
શય્યા સજ્જ કરે, ઉરે કંઈ કંઈ કોડો ધરે, એ વિધે
લીલામાં લીન લાડલી તમ વિના જીવે કહો શ્યામ શે?
ખેલે કૃષ્ણભુવંગ એ તરુ તળે; ખાઈ! રહે માં તાહિં;
જો, ઓ નંદજીનાં રૂડાં ભવન છે, જાત્યાં સવેળા સહી.
એવી તાત સમક્ષ પાંથમુખની રાધાનો વાડ્યાવળી
સાંજે સ્વાગતમાં પ્રભુ ઝૂંડવતા પૂરો તમારી રળી!

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये षष्ठः सर्गः ।

સર્ગ ૭.

(વસંતતિલક.)

એવે કુમાર્ગ ભજવાથકોં જે કલંક
લાગેત તેહ તનથી તજવા મયંક
કાલિદોષાન કરવા વનમાં જોબ્જયો
પ્રાચીમુખે રુચિર ચંદન ચાંદલા શો.

(આર્યો.)

ચંદ ગગન ચઢોં આગ્યો, ન જણાયા તોય જીવણજી જોઈ
વિલપે વામા વિધુરી ટળવળતી ધીર સૌ જોઈ:-

(માલવ રાજ, ચતિ તાલ.)

ગઈજ ધડોં, તદપિ હરિ હરિહરિ! ન આવિયા;
અવ વિદ્રળ સકળ મમ વિમળ રૂપરદિ આ!
જાહું હું કવણુ-શરણે? ગઈ સહોં જ મુજ વાહોં હા! ધ્રુવં

મિલન ચહોં જોતું વન ગહન નિશિ આર્યો આ,
સ્મરશરે ઉર તદયે રહું શરાઈ હા ! જાહું

કરવું શું ધરોં રહી દગ્ધ હું: ખો દેહડી ?
પ્રબળ વિરહાનજે જળતું વન રડવડી ? જાહું

યું અચેતન તદન તનહું તાપે સહી;
મમ પરમ લહું મરણ મનની મહિ. જાહું

જેહ હરિવિરહ મહિ આ તને

વલય આદિ મણિભૂષણે. જાહું

જે વિરહવ્યાકુળ તને

કુટિલ કંદર્પશર યનો જ ઉર હા ! હણે. જાઉં.

તલસતી અહિં હું વસું પિવશ વનની વિષે,
અહહા પણ ક્યામ સ્મરતા ય ન મને હશે. જાઉં

મધુર મધુરજનિયે ટવળું હું આમ, ને
ભોગવે કો સુભગ ભામિની ક્યામને ! જાઉં

હરિચરણશરણુ જયદેવ કવિની કૃતિ
લલિત લલના શૌર્યો રસિક મનદો રતિ ! જાઉં

(શાદૃશવિક્ષિપ્ત.)

એ તે શું અટકી પડ્યા જ વસમા કામજવરે વાટમાં,
અંધારે શું ભૂલા પડ્યા, શું વળિયા વાટે સખીસાથમાં,
શું ક્યાંહીક રહ્યા ભરાઇ અથવા વાલીતણી બાથમાં,
કે સંકેત કરી નિકુંજસદને નાવ્યા હજી નાથ હા ?

(વંશસ્થ.)

તદા વિના માધવ શોકલીન
સખી સૂની આવતો જોઈ દીન
અંધીરો રાધા હરિ કો શું અન્ય
રમંત માની જોયરે વચન:-

(વસંત રાત્ર, યતિ તાલ.)

રતિરણુ સાકું સજ્જલ સુવેશે
સ્મરશરવરસતી વિલુક્ષિત કેશે,
કો યુવતિ વિહરે

હરો મન હરિનું ગુણુ ગરવે મુવં
મીઠો ભુજે રસભાવ ભજવતી,

કુચકળશે મણિમાળ ઝુલવતી ક્રો.

મુખકમળે વિમળે ફરફરતી
લટયો અધરમધુ પી મદ ધરતી ક્રો.

લળકે કુંડળ લલિત કપોળે,
ધમકે ધુધરો જધન ધન લોલે, ક્રો.

નરવર-નયન મળ્યે લજવાતી,
મલપતી, રસરભસે મદમાતી ક્રો.

સ્વેદસલિલથી નહવાઈ નવેલી
હાંફતી મીચતી દગ રસધેલી ક્રો.

ઉન્મદ મદન-મદે અલખેલી
કંપતી અતિ પુલકિત વપુષેલી ક્રો.

રતિરણુ—ધીરધુરંધર રામા
પિયુ-ઉર આવરતી રસધામા ક્રો.

શ્રી જયદેવ બણિત હરિકેરી
શમવો કળિમળ કેલિ રૂંડેરી

(દ્રુતવિલાંખિત.)

વિરહથી વિધુરા હરિની છાંય
પુરો પુરી હરિ આ નિજ મૂર્તિથી
હૃદય હૃદયમિત્ર રહ્યો મથી
હરિહારે ! હરો શુદ્ધિ સઉ સખી !

(ગુર્જરી રાગ, એકતાલી તાલ.)

વિવશ જ મદને કરી તન મનને અર્ધોર અધર જે હરે,

તે મુખશશિયે મૃગમદ્યકાં એ મૃગલો શો ટોલડી કરે,
 વિલસે યમુનાતટ વિપિને લલના શું લાલ અવ એ. ધ્રુવ૦
 જલદે ચમકે વાંજ તે જ મિથે વારી જઈ નિજ કરે
 મદનહરિણના વિહરણુવન શા કેશે કુસુમો ભરે, વિલસે૦
 મૃગમદ્યસુરસે ચર્ચિત નીલ જે, જહિ નખશર્ણો બાળ છે,
 તે કુચગગને ભગણુ શો સુધને અર્પે મણિમાળ તે, વિલસે૦
 બિસમદ હરતા કરકમળવતા હિમશીતળ બાહુએ
 ભ્રમરનિકર શાં મરકત મણિનાં વલય સુભગ સોહવે, વિલસે૦
 મહોપ મદનના કનકાસન શા રતિસદન નિતંબને
 રસમદ મસમાં સુહવે રશના-મણિતોરણુ-લંબને, વિલસે૦
 ઠરોં થિર કમળા વસો જહિ વિમળા, નખમણિ જહિ તર્વરે
 નવકિશલય શા ચરણુ ઉર વસ્થા તે અળતે ચિતરે, વિલસે૦
 વિહરે તરુણી સાથ શઠમણિ એ વિધ બળબંધુ એ;
 કાંચ અશ્રુળ હું બહોલો વન રવડું સહો ! આહિં સહો સંધુ એ? વિલસે૦
 સુરસ બહવતા જયદેવકના મનમાં મળ માં ઠરે;
 હરિપદકમળે ધરોં રતિ વિમળે ગુણુગણુરવ જે કરે. વિલસે૦
 (શાર્દૂલવિક્રીડિત.)

નાબ્યે નિદ્ય નેહિડો; થયું હવે, તેમાં શું શોચે તું એ ?

એ'ની ! એ બહુભોજી છે જ જમતો; તું તેતું તે શું કરે?

આકર્ષાર્થે જ આજ નો જીવણુજકેરા રૂંડેરા ગુણુ

માનાને મળશે જઈ તલસતા પ્રાણો જ ભેદી ઉરે.

(રાગ વરાહી, રૂપક તાલ.)

નયન-નલિન નયવંતો રસે ય
તે ન તપે કિશલય-શયને ય,
સહો હે ! વિહરે હરિસંગ જો. ધ્રુવ૦

વદન-કમળ મલપવતો મદે ય
તે ન ચોરાય મદન-વિશિષ્ટે ય, સહો૦

રસખસ અર્મોમય પિયુવયણે ય
તે ટવળે ન મલય-પવને ય, સહો૦

તન ધન ધન સમ ભરતો લુળે ય
તે ન તવાય વિરહચો રજે ય, સહો૦

પરસતો પીતાંબર-પટને ય
તે ન ઝૂરે પરિજનહસને ય, સહો૦

સેવિત જનમનહર તરુણે ય
તે તલસે ન વિકળ કરુણે ય, સહો૦

સુખિત કમળકોમળ ચરણે ય
તે ન બળે હિમકર-કિરણે ય, સહો૦

શ્રીજયદેવ ભણિત વચને ય
હરિ હો ઉદિત સુમુદિત મને ય ! સહો૦

(વંશસ્થ.)

અહો જગતપ્રાણુ ! કઠોરતા પરી
કરી અરે ઉર અરે જરા ધરી
સમીર શીળા ! હરિને હરી આહિ
ન યાય શે હારક પ્રાણુનો સહી ?

(વસંતતિલક.)

રે દક્ષિણાનિલ ! અદક્ષિણ તું બને કાં ?
 દે દેહડી દહોં જ, અગ્નિસખા ! સખા થા ;
 ને મુજને પણ અનંગ ! અનંગ કીજે ,
 આ પ્રાણ પંચ પ્રણ ! પંચ શરે હરીજે .
 ફોચે નહિ ધર હવે ; વરવો જ ભાસે
 સંસાર સર્વ ; પ્રજાને વપુ વનિહવાસે ;
 રે સિંચ સિંચ વિષ કે તનતાપ નાસે,
 જોઈ રહે શું ? જમુના જમની સ્વસા હે !

(હરિણી.)

અમોનિધિ જ તે જોને લીધે હળાહળ હા ! દોંસે ,
 અનળ અનિલે લાગે, વા'લાં જ વેરોં ઉરે બસે ,
 સહોં હૃદય તે ફૂડા કા'ના જ કાજ જૂંચી કરે ;
 અતિ કુટિલ ને છે વામાનો અનંગ નિરંકુશ .

(શાદ્દલવિક્રીડિત.)

શ્યામે અંબર શ્યામ ને પટ પીળું વા'ણે વોંટયું વા'લિયે
 તે કૌતુકપ્રકી નિહાળી હસતી સાહેલો સૌ ભાળોને
 રાધાના મુખ સામું મુગ્ધ મધુરાં લજ્જાળવાં લોચને
 જોતા જીવણજી મુખે મલપતા આનંદ દો વિશ્વને !

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये सप्तमः सर्गः ।

સર્ગ ૮.

(પુષ્પિતાગ્રા.)

અતનુ વિતનુતાપથી તવાઈ
 ન્યમત્યમ ગાળો નિશા પ્રભાત માંહિ
 મોહું મોહું મુખ ભાખતા સુભાતે
 પ્રણુત પિયુ પ્રતિ બોલો ખંડિતા તે:-

(ભૈરવી રાગ, ચતિ તાલ.)

ભામિનોના ભગરણે અરુણાં લોચનિયાં લોચાતાં
 અંતરનો અતુરાચ પ્રકાશે ઘેને ધન ઘેરાતાં ;
 ભાઓજી ભાઓ, સ્યામ ! સિધાવો, ભણ્યું, જૂઠું જવા દો ,
 મોહું મન જે થું તે પાસ જ ભાઓ મૂકો ઢગવાદો. ધ્રુવ૦

નયનસુધારસપાન કરતાં અંજનરંજિત આ જે
 અરુણ અધર મધુરો તમ તે હૈંક તન સમ સ્યામ જ રાજે ! ભાઓજી૦

મરકતપદ ઉપર સ્મરજયતા કાચનલેખ શી અંગે
 વિલસે પ્રખરનખાવણિ રોપિત રસમય અતિ રતિરંગે ; ભાઓજી૦

પદકમળે લળતા અળતાથકોં અંકિત તમ ઉર સાવે
 તૂતન નેહતરુવરના વર અંકુર જ્યમ દરસાવે ; ભાઓજી૦

છે તમ અધર દશનથોં દલિત, ને મન મુજ માવ પાંગાયે,
 એ જણવે હજી એ તન તમ મુજ જૂઠું ન કેવું જરા એ ! ભાઓજી૦

તન સમ તમ મસ મલિન હશે નકોં મન પણ કપટી કા'ના !
 નહિ તો ધાવ ક્યમ જ ઝૂરો મરતી અબજાને દો છાના ? ભાઓજી૦

ભામિનોભક્ષણ કાજ ભમો વન, મોહન ! ખીજું ન કાંઈ ;

બાળપણે પૂતના હણી ઠીક જ કીર્તિનાં કીધ કમાઈ! જાઓજીં

શ્રીજયદેવ રચિત રતિ-વંચિત ખંડિત સુંદરોકેરી
હકિત પિયો તિયે મધુરી સુરને ય અલબ્ય ધણેરી! જાઓજીં

(શિખરિણી.)

અમેલા પેલીના પદકમળના જાવકરસે
હૃદયેથી રેલંતું પ્રકટ નવલો રાગ જ શકે
વિલોકી લાલા! આ તમ ઉર ભૂલી દ્રોહનું દુઃખે
હહા! હાવાં લાજ મરું પરમ હું અંતર વિષે.

(શાદ્દલવિક્રીડિત.)

આકર્ષી-પુરૂં મોહ-મૌલિ હલવી-વર્ષી પ્રલો-હર્ષથી
હુલાવી દગ-ગોપી ચિત્રિત કરીદેતી મહા મોહની,
ઝારંતા વળી દુષ્ટ દાનવતણા વૃંદોનો ઉચ્ચાટની
અંસી મોહનની સુખો જ બહવો કાલિંદોના ધાટની!

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्येऽष्टमः सर्गः।

સર્ગ ૯.

(આર્યા.)

વાધંતાં રમરખાધા સીઝાતી તન, મૂઝાતો મન માંહિ,
ઝંખતો રતિરસ રાધા પ્રત્યે સહો જઈ વદે ત્યાંહિ:-

(રામગરી રાગ, ચતિ તાલ.)

મંજુલ મૃદુલ મલયવા વાયે ;	
અલ્લો વનવાસ પૂરો વનરાયે ;	
માન તું માં કર માનિતો ! મોહન શું.	ધ્રુવ૦
ખીલી વસંત, પૂલી વનવેલી ;	
સુખ સખો ! શું સદને સડો ઘેલી ?	માન૦
કુંદન-કલસ સમાં રસભીનાં	
કુચકુળ વિકુળ કરે છબિલી કાં ?	માન૦
ફરોફરો હરધડો દોધ શોખ અતિ કે	
માં પરિહર સુંદરવર સખો એ ;	માન૦
કાંચ વિકુળ હુસકાં ભરો રોયે ?	
તુજને જીવતો હસે સઉકો એ ;	માન૦
શીતળ સજળકમળમય શયને	
નરવર નિરખો સફળ કર નયને ;	માન૦
તાપે અતિ પરિતાપયો ઉર કાં ?	
વચન વિરહહર મમ મન ધર આ ;	માન૦
પ્રિય-શત મધુર વદે પ્રભુ આવી ;	
શોદ મહો ! ઉર રહો ઓધું જ લાવી ?	માન૦

શ્રીજયદેવ-કલિત સુલલિત આ

હો હરિચરિત રસિકને સુખદા !

માન૦

(શાદૃલવિકીડિત.)

રાગી શું અણુરાગ, ને વળગતા આવંત શું વામતા,
સ્નેહી શું કદુતા, તથા પડો પગે લોટંત શું રસણાં
રાખે ઉલટો તેથો હોય તુજને શીતાંશુ બાનું, તથા
કીડા સર્વ પોડા, ઓખંડ વિષ, ને હિમે શિખી સર્વથા.

સાંદ્રાનંદયકી સુરેંદ્ર વિગરે દેવે અમંદાદરે
નામેલાં શિરના રૂડા નોલમણિ રૂપે અલિ બ્યાં ઠરે,
ને સ્વચ્છંદ વહંતો સુરસરિતા રૂપે મધુ જે ઝરે,
તે પાદાબ્જ વિરાટ વામનતાણું વંદું હું બાવે પૂરે.

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये नवमः सर्गः।

સર્ગ ૧૦.

(વસંતતિલક.)

સુણી સખીવચન રોપ સહ વૉસારી

નિઃશ્વાસ ઉણુ મૂકો જોતો બહીલું ધીયારી

તે ક્ષીણ દીન રસોલી પ્રતિ ચિત્તહારી

આવી સગદગદ વદે વચનો મુરારિ :-

(વશડી રાગ, અષ્ટતાલી તાલ.)

જોયર મૃદુ વચન કે હૃદયતાણું તમ સધન દંતતાણું કૌમુદી મિટાવે ;

મસ અધરઅમીચોતુજ વદનશશી તૃપિત મુજ લોચનચકોર તલસાવે ;

તજ જ માન પ્યારી ! આ શૉ વિણુ મિષ રૉસ ધારી !

મદનઅનજો પ્રબળ પ્રજળું જળું ; છમિલો લે, મુખસુધા પાનચી જંગારી. ધ્રુવ૦

વિષમશરરૂપ જે નયન રસકૂપ તે સ્યામરંગે જ દૉક રાજે ;

નીલ ઉત્પલ છતે કોકનદ તુલ્ય તે અરુણ ન ધટે જ તુજ આજે ; તજ૦

રહો તું મુજ ઉપર હોય તો નેત્રશર વર્ષો લે વીંધો વપુ વામા !

પૂરો લુજબંધને અધરદળ ખંડોને દંડ, જ્યમ થાય સુખ સ્યામા ! તજ૦

તું જ ભવસાગરે રત્ન મુજ છે, ખરે પ્રાણુઆધાર તું જ મારે ;

મે'ર તુજ મુજ ઉપર બૂનો રહે એ જ ઉર ચિંતવે ખંત ધરો ભારે ; તજ૦

સુભગ કુચકુંભ પર સુહવો મણિમાળ વર હૃદય દીપવ વિપુલ વામા ;

રસોલો રશના રુચિર સજી સધન જધનપર ગજવ સ્મરઆણુ ગજગામા ; તજ૦

કમળમદ ચૂરતા હૃદય રસ પૂરતા મદનઉન્માદ મયવંતા

ચરણપદ્મવ પુનિત લલિત અળતે લુલિત વિરચું વદ સુંદરો ! દૉપંતા ; તજ૦

વિતતુવિષહરણુ મમ શીષભૂપણુ પરમ ચરણુ તુજ લાવ રસભીના ;

અગન પ્રજળી રહી અતનુ તનનીમહિં, શમવ તે સુશૌળ સલુણી હા ! તજ૦
 પુનિત પદ્માવતીરમણુ જયદેવ કવિ ભણિત ભવશૂળ દળનારાં
 રસિકજનને મુદા-દાયો હો સર્વદા વચન મોહનતણાં મીઠડાં આ ! તજ૦
 (હરિણી.)

શૌંદ રસિકડી ! શંકાપંકે કળી ? અલો આકળી !
 તું જ રમી રહી રોમે રોમે રગે રગ રંગોલી !
 ન પિતનુ વિના કો લે' લાગે પ્રવેશતણો તહિં ;
 પરાં કરાં ભૂંડી બ્રાંતિ ભાવે જ ભેટ ભુજે થહી.
 (વસંતતિલક.)

એડી જડી ચરણની, ભુજઅંધ ભીડી,
 દંતે વૉંધી વૉંધો, કુચાચર્યો પીડો પીડી
 દંડી ય ચંડો ! સુખો થા ; નયો આ ખમાતાં
 કંદર્પ પારધોતણાં અતિ તીર તાતાં.
 (પુષ્પિતાચા.)

ઐકુટિ કુટિલ કારો મોહકારી
 યુવજનને નકો નાગણીજ તારી;
 તરલ ગરલથી ભોગારનારી
 અધરઅમીતુજ એક પ્રાણપ્યારી!
 (હરિણી.)

રૌંસ પરહરી મીઠી મીટે જ ઝાંખ મીઠી ! જરી;
 મુખચો મધુરી બોલી બોલી પોડા ઉડો લે હરી;
 ન જ ન જ તથ દીજે, કીજે કૃપા કંઈ હું ભણી;
 રતિરસભોનો જાએ ને આ પિયુ તુજ તારણી !

(શાર્દૂલચિકીટિત.)

દીસે દંત જ કુંદ, ને અધર તે ઉત્કુલ અંધૂક છે,
 નાસા તે તિલપુષ્પ, ને નયન તે નીલોત્પલો ઉલ્લસે,
 ને આ ગંડ જ ગૌર તે મધૂક છે, એ રીત તારે મુખે
 માનું માનિની ! પુષ્પબાણ જગ સૌ જીતે સલેણી ! મુખે.

(પૃથ્વી.)

ઝગે દગ્ધ મદાલસા, તવ તિલોત્તમા નાસિકા,
 મુખાકૃતિ ! શશિપ્રભા, રચિર ચિત્રત્રેખા ! ભવાં,
 કલાવતો મનોરમા રતિ જ, બિરૂં રંભા તથા,
 દોષે ત્રિદિવસુંદરીમયો તું તન્વો ! પૃથ્વીગતા.

(શાર્દૂલચિકીટિત.)

ક્રોધે અંધ ગર્જદ્ર ધાવ કરતાં શ્રીકૃષ્ણ રાધાતણા
 સંભારી કુચકુંભ મીચી નયનો સ્વેદે નહવાઈ જતાં,
 બેસો કંસ 'જીત્યો જીત્યો ગજ' બકી હર્ષાય ખાંતે વૃથા,
 ને મુદિતી હણે જ હસ્તો, હરિ તે સંકષ્ટ કાપો સદા !

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये दशमः सर्गः।

સર્ગ ૧૧.

(માલિની.)

મધુસૂદન મનાવી પ્યારોને સુ-પ્રકારે

૩૫ રચિર સમારી વંજુકુંજે પધારે ;

તવ બનોઈનો બેઠી રંગોલી રાધિકા જે,

સજનોં તિભિરપુંજે કો વદે તે શું સાંજે:-

(વસંત રામ, યતિ તાલ.)

વૌનવી વિધવિધ પેર પડ્યા'તા જે પ્રભુ તુજ પદકુંજે ,

તે હરિ કેલિશયન સખાં ! સેવે મંજુલ વંજુલકુંજે ;

ઝંખે તુજને પિયુ, ચલ ચલ અલો અવિશંક, એ.

ધ્રુવ૦

તરુણીજન-મનમોહન મધુરી જો હરિ વેણુ વખવે ;

મેનની આણુ મદે કાયલડી ગજવે સુણુ સહી ! ભાવે ;

ઝંખે૦

તેડે અલો તુજને નવપદ્મવતરલકરે વનવેલી ;

માટે મેલોં તિલંબ સસંભ્રમ ચાલ અપટ અલખેલી ;

ઝંખે૦

સ્મરોં પરિરંભણુ લંબનતું સુખ સ્ફુરતા અતિ રતિરંગે

પૂછ પયોધરને 'જ અલી તુજ મનહર હારતરંગે ;

ઝંખે૦

સખાં ! તું રતિરણુ-ધીરધુરંધર ધાયડ મદ્ધ ગવાયે ;

માટે રશના-હુંદુભિ દમકવો ચલ તજી લાજ ત્રિયા હે !

ઝંખે૦

ધન, જધન-સ્તનભાર લીધે ગતિ ધીરોં ધરી ગજગામા !

મણિ-મંજુરતણા રણુકે મદ હંસતણા હર રામા !

ઝંખે૦

સ્મરશર સમ સુંદર નખકિરણુ મંડિત, અયિ રસવેલી !

કરપદ્મવ તુજ ધરોં સખાં પર પળ મદ્ધર ગતિયોં નવેલી ;

ઝંખે૦

જોખનમદ્ધીણા ' મનમોહનને રસીલી ! રસ ભેરે

જગવ જગવ જઈને કરકંકણને રણકારે ઘેરેઃ   ઝંખેં
 શ્રીજયદેવ-કવન રમણીયતર રમણીથી ય અલેષે!
 કંઠતટે વિલસો સુરસિકને હારચી હારો વિશેષે!   ઝંખેં
 (શાદ્દલવિકીરિત.)

જેશે નેન ભરી જ આવી, વદશે વા'લે ભરી વૈખરી,
 લેશે અંગ લુગે ભીડી, રોઝ ધરી રે'શે રતિ વિસ્તરી'
 એ દહેમાં બની લીન જોઈ તુજને રોમાંચો, કપી હારે
 હર્ષી, સ્વેદ ધરી, વસી જ ભૂરછે અંધારો કુંજે છૂરી.
 નેને કાજળ સારતું, શ્રવણમાં તાપિચ્છ જૂલાવતું,
 માથે શ્યામ સરોજ, ને કુચ વિષે કસ્તૂરો સોહાવતું,
 અંધારું ધનશ્યામ સાડો નવલી અંગે લપેટાવતું
 આલિંગે અવ કુંજમાં છૂપી છૂપી જાતી ત્રિયાનાં વપુ.

(વસંતતિલક.)

જામે પ્રિયાર્થ વોંજ શી તિય જે રૂંડેરી
 તેને તિમિર ધનધોર રહત ઘેરી
 તન્વીતણા તનનો કાંતિ રૂપે અનેરી
 કાઢે કસોટી સહો! સ્નેહસુવર્ણકેરી.
 સાહેલો સંગ તવ રંગોલો ચાલો આવી
 મુક્તા-મણિયકો નિકુંજ દઈ દોપાવી,
 દારે વ્રીડાથી હરિથી શરમાઈ વા'લી
 ખંચાઈ ગિર્ભો, જોયરી તહિ આમઆલી:-

(વરાડી રાગ, રૂપક તાલ.)

મળુલ નિકુંજ રૂપ કેલિસદને
 વિલસ વામા માધવ શું, આવ ,

રસરભસ-વિવશ, હાંસો હસતો વદને.

કુસુમકળી-કલિત શુચિ વાસગેહે.

વિલસ વામા માધવ શું, આવ,

સુહવ તે સુમન સમ મૃદુલ દેહે.

લલિત અંકેલિ-દલ-મય જ શયને

વિલસ વામા માધવ શું, આવ,

નયવતી માળ કુચ-કલશ સધને.

ત્રિવિધ પવને મધુર તર-ધટાએ

વિલસ વામા માધવ શું, આવ,

રસ-ભરિત ગીત ગાતી છટાએ.

વિતત બહુ વલ્લભ્ય લલિત ગહને

વિલસ વામા માધવ શું, આવ,

સંકડવ તે શ્રમિત સધન જધને.

મધુ-મુદિત મધુકરે મુખર ઝુંડે

વિલસ વામા માધવ શું, આવ,

મદન-રસ-સાગરે ઝાલતો હુંડે.

કોકિલા-કલકલે કલિત ભવને

વિલસ વામા માધવ શું, આવ,

દોષવ તે રત્ન સમ રુચિર રદને,

પુનિત મદ્માવતી-પદ વિહારી,

કર મુરારિ મંગલ અગણ્ય,

બાંનતી જયદેવતણી ઉર ધારી.

(શાદ્દલવિકીરિત)

મારે મનમય તીર તીક્ષ્ણ તડુકી મેહાલ તેણે બની

ધારી ધારે ઉરે તને અધરની અંબે અમી માવણી

તેને તપં તું અર્પો અંક; ઉર આ સંકોચ શાને સખી?
એ તો તુંજ કટાક્ષના અણુંમૂલા છે દાસરયામા નકી.

(અનુષ્ટુપ.)

ભય ને હર્ષથી લોલ લોચને તવ સુંદરી
નિયરી કુંજમાં મંજુ ધ્વનિ નેપૂરનો પૂરી.

(વરાહી રાગ, રૂપક તાલ.)

ખળભળોં રે' જ્યમ ઊર્મિ અનંકથી જલનિધિ ઇંદુ જંગતાં,
ત્યમ વનિતાતાલું વદન વિલોકી વિધવિધ ભાવ બજંતા
નિરખ્યા તવ રતિરસ તલસંતા

મનમોહન અનંગ-તરંગિત પરમ પ્રકુલ લસંતા. ધ્રુવ૦

પીત પરાગપટલથી છવાયલ નીલ નલિન જ્યમ રાજે,

ત્યમ ઝળહળ અંબર પરિવેષિત સુંદરસ્યામ વિરાજે; નિરખ્યા૦

ઉજ્જવળ ઇંદુકિરણંથકોં અંકિત સજલ જલદ જ્યમ સોહે,

ત્યમ સુલલિત પૂલમાળથી મંડિત મૌલિ લાંધે મન મોહે; નિરખ્યા૦

જ્યમ તિમિરોદરમાં અચિરોદિત હિમકર રચિર જૈંમસે,

ત્યમ હરિને નિલવટ ચંદનનું તિલક સુલલિત પ્રકાશે; નિરખ્યા૦

પ્રકુલ પદ્મ વિષે જ્યમ ખંજન ખેલંતાં મન ભાવે,

ત્યમ નર્તેત નયન. રસબીનાં હરિનાં મોહ મયાવે; નિરખ્યા૦

કુંડળ મકરાકાર મણિમય લળકે હરિને કાને,

દીપે તે જ્યમ વદન-કમળને રવિ આવ્યા મળવાને; નિરખ્યા૦

રસરબસે મલપંતા મુખના દશન-કિરણથી છવાઈ,

તરવરંતા અધરે મનમોહન લોભાવે મદદાયી; નિરખ્યા૦

વિલસે વિપુલ હરે રથૂળ નિર્મળ મુક્તામણિતણી માળા

જ્યમ જમુનાજળમાં પરપોટા ફોંજુના રે. રૂપાળા; નિરખ્યા૦

રૈમે રૈમ તરંગિત ને રતિરભસે અધૌર બનેલા
મણિમય ભૂષણના નવકિરણે ઓપે હરિ અન્નમેલા; નિરખ્યાં
સદલંકારથી શુભ વિધ દ્વિગુણિત મંડિત શ્રીજયદેવે
હરિ રતહૃદયે સુકૃત-સમુદયે વિલસો, જે સઉ સેવે. નિરખ્યાં

(શિખરિણી)

નિહાળતાં નેહે તવ તરુનિકુંજે પિયુષને
અપાંગો ઓળંગી શ્રુતિયુગલ વીંધત વધીને
રસીલી રાધાનાં મદનમદ-ધેલાં નયન બે
થું હર્ષાશ્રુ રૂપે શ્રમજળતણા ઓધ જ ઝરે.
સુશય્યા સોહાવી મદનમદથી મીઠી અધૂરી
દગોએ બાળતાં સલુણી પિયુની મૂર્તિ મધુરી
મિષે આડું જોઈ મલપતી સખી સૌ ખશો જાહિ,
સિધાવી લજ્જા એ લજવઈ જ લાડીતણી તહિ.
જયશ્રિયે જાણે અરચિત જ મંદાર સુમને,
સ્વયં વા સિંદૂરે ચરચિત જ રંગે રણુતણે,
ઠરાધાતે સે'જે હણું કુવલયાપીડ કરીને
રુધિરે રૈણાતો ભુજ ભૂંધરનો ધન્ય ભુવને !

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये एकादशः सर्गः ।

સર્ગ ૧૨.

(હરિણી)

સૂનું સદન સૌ ભાળી લજ્જા છૂટી, રતિ ઉલટી,
 પ્રગટાં તનમાં તાલાવેલી, ઉરે રહ્યું ઉત્પત્તી,
 દગ સહુણાંની સે'ને હેજે રમી રહ્યાં તદપત્તી;
 તવ મલપતી પ્યારી પ્રત્યે વઢે હરિ હર્ષથી:-

(નિભાસ રાગ, એકતાલી તાલ.)

કામિની ! આ તુજ પદપદલવતણું કરવા જતું સરસાર્ધ
 નવ કિશલવતણું શયન ચગદ તુજ ચરણકમળચર્કો ચાહી,
 અનુગત આ દામોદર પર અલૌં કર કરુણા કંઈ.
 પળભર આ પીતાંબર પર અલૌં કરકરુણા કંઈ. ધ્રુવ૦

લાવ લલિત તુજ પાપ સુકોમળ કેળ સમા, સુકુમારી,
 અમ તુજ સકળ હરું કરકમળે છાં અતિ દૂર પધારી; અનુગત૦
 નૂપુરવત તવ ચરણશરણ આ સુંદરો ! જેહ સદા એ,
 તે તુજ અનુચર ઉપર મયા કરો સુહવ શયન પ્રમદા હો ! અનુગત૦
 મુખ અરવિંદ્યો મધુ સમ સુમધુર બહવ વચન શુભ રીતે,
 કે કુચકળયી વિજોહ કરવતું હરું હું પટાંતર પ્રીતે; અનુગત૦
 રસ નવ માય શકે ત્યમ સ્ફુરતાં સ્ફુટ જ સકંટક ભારી
 દુર્લભ કુચ-અંબુજ ધરો ઉર મુજ મદનજ્વરહર પ્યારી; અનુગત૦
 દેહ દહે દુઃસહ વિરહાનળ સુખશાંતિ ય સંહારી;
 તું જ શરણ મુજ ; અધરઅમી થકો લે તુજ દાસ જોગારી; અનુગત૦
 રશનાના રણકાર શું કંઠનો કિલકારી લલકારી
 કોકિલના કલકલયી વિકળ આ અવણુની હર પૌડ સારી; અનુગત૦
 વિણ કારણ રોષે મુજને જ્યમ સંતાપી શરમાઈ

રસકલ્પોલયી લોલ વિલોચન જાયે તુજ લોચાઈ; અનુગ્રાહ
મુદિત મુરારિની વીનવણી ને જયદેવે હચ્ચારી;
રસિકતાણે ઉર તે અતિ દો રતિ-રંગ-તરંગ પસારી! અનુમત૦

(શાદ્દલવિકીરિત.)

જેતાં નેન ભરી નિમેષ પણુ જ્યાં ખૂંચે, ભુજે ભીડતા
રૌમાંચે ખટકે, નડે મુખસુધા પીતાં ય સીતકાર જ્યાં,
આનંદે વળી જ્યાં દુભે રસ રૂડો કીડા તણે આખતાં,
જામ્યો રંગ અભંગ શું જુગલનો શૃંગાર તેવો તદા.
ભીડાઈ ભુજજંત્રમાં તવ, કુચે પીડાઈ પીડાઈને,
જંધાના જુગલે ઝૂડાઈ, નખથી વીંધાઈ વીંધાઈને
મૌલિયે મરડાઈને, રદનથી કડાઈ કડાઈને
રીઝ્યા કંથળે કોડોલા ઉર; આહો કામે કશે વામ છો
ઝૂંઝતાં રતિ-રંગ-સંગર વિષે તન્વંગિયે સંભ્રમે
કીધું સાહસ કર્મ પર્મ પિયુને પાડી જ નીચે ક્યમે;
ત્યાં તો આંવડો લૂંટી ને પડો ઢોલી જંધા, પ્રકંખ્યું ઉરે,
લોચાઈ દગ; સંભવે ક્યમ કરી પૌરુષ તે સ્ત્રી વિષે?
સીતકારે વિધુરી મધુરો નોંસરે વાણી, અને દંતની
જ્યોતી કેં જ્યુકે, રમે સ્મિત રૂંડું, જાયે ઢળી આંખડી,
શ્વાસે કંપો રહે કુચો, લખલખે અંગો ઢોલાં હર્ષથી.
તેવી તન્વોં ભીડી ભુજે મુખ પિયે પિયુ કૃતી તર્પથી.
તૂટી માળ, છૂટી ઢોલી લટ ઝૂલી, ડોળાઈ છે આંખડી,
લોપાઈ વળોં લાલોં ઓઠનોં, નખે છાતી ધવાઈ હંડી,
ને સેરે સલુણીતણી સરોં પડી, તે કામખાણે તાહિ
લાગી લોચનિયે વીંધાયું હંધયું વા'લાનું વા'ણા મહિં.

(સગ્ધરા.)

દીલીલીલી લટો છે, મૃગમદ રચના સ્વેદથી છે છવાઈ,
દીસે ગાઢો ધવાયો અધર, મણિતણી માળ છે છિન્ન છાઈ;
ને ક્યાંએ મેખળા એ સરો ગઈ, તદાપિ અંગ રે' રંગ રેલી
સંભ્વાનસગ્ધરા એ તન નિજ કરથી દાંકતી લાજધેલી.

(આર્યા.)

એ રીતે રતિરસજસ સંતોષિત સ્થામને તદા પ્રમદે
આદર ધરો સુકુમારી સુરતાંતે આંત તેહ વદે:-

(રામગરી રાગ, યતિ તાલ.)

મંગળ મદનકળશ સમ સુંદર, નરવર, મુજ પયોધરે
મૃગમદ-લેપ લલિત ચરચો તમ શિશિર શશિકર શા કરે;
મદમત્ત મોહનને તદા સુંદરો વદો દેતી મુદા. ધ્રુવ૦
અર્પા ફરો હરિ કંજનચો ય મનરંજન નયન-શરાસને
અંજન અલિગંજન તમ અધરે ગયું લૂછઈ સવિલાસ તે; મદમત્ત૦
નયનકુરંગ થઈ ગતિભંગ છલંગ ઉલટ જલિંથી બરે
તે સ્મરપાશ સમા શ્રુતિમંડળ મહિં કુંડળ અરપો કરે;
વિકચ કમળચો ય ઉજ્જવળવદનેબ્રમર સમા બ્રમતા દોસે,
તે મુજ કેશ કરો દોંક ઓળી; ઠિઠોળી સખી કરશે મિષે; મદમત્ત૦
અસજળ સકળ હરી હરિ હે । મધુરા મૃગમદકેરા રસે
તિલકમિષે શુભ અંક કરો સ્મરકાંત લલાટ-શશી વિષે ; મદમત્ત૦
ગલિત લલિત ફૂલની લટરો રતિમાં, અર્ચી તે ફરો બેશ ને
કેકિકલાપ સમા સુહવો મમ સ્મરચમ્બર રૂપ કેશને; મદમત્ત૦
મદનમતંગજના ગુરુ ગર્જ્વરૂપ સુરૂપ જલને ધને
આંધો મણિરશ્મના મનમોહન યૌવનનાં કનકાસને; મદમત્ત૦

શ્રીજયદેવનું વચન સુમનહર રસમય રસિક ધરો હરે !
હરિચરણ-સ્મરણામૃતથી કલિકલ્પિવશનો જ્વર જે હરે. મદમત્ત૦

(હરિણી.)

શ્વથ શિથિલ આ વેણી વા'લા ઝૂલે ફરી ગુંથિયે;
વરઠાંલડિયે ભાવે ભાળે સૂને નવો કીજિયે ;
વલય બિસનાં કાંડે કોડે સુરમ્ય સમ્ભવિયે ;
મૃગમદતણી ચર્યા ચારું કુચે ચરચાવિયે;
સધન જધને સ્નેહે સોનાની સેર સુહાવિયે ;
નૃપુર નવલાં પ્યારા પાયે રૂડાં રણકાવિયે ;
સુતતુ વિધ એ જે જે હેજે હરિ પ્રતિ વીનવે
રતિરસભીના તે તે હેતે સહૃદય પિયુ કરે.

(શાદૂલચિકીડિત.)

આરોપી વરમાળ તં મુજ ગળે ક્ષીરોદકેરે તીરે
તેથી મૂઢ બની હળાહળ પોધું બૂડી વ્રીડામાં હરે.
એ રીતે હરો શુદ્ધિ મિષ્ટ વચને સંકેતો સાડી ધોરે
ચંદાનાં કુચપદ્મ લોલ નયને જોતા હરિ શ્રીપૂરે !
નાભીપદ્મચો ને મૃણાલચો રમા ઢંકાઈ જતાં જરી
જાણે પાય તળાંસતાં પ્રિયતમા જોવા અધીરા બની
સેજે શેષતણી સહસ્ર મણિમાં સંકાંત રૂપે કરી
ધારે મૂર્તિ અનંત, તેહ સહને રક્ષો સદા શ્રીહરિ !
જ્યાં રિદ્ધિરસરાજની રૂડો, વડી સંગીતની માધુરી,
હંચી કાવ્યતણી ચમત્કૃતિ, સુધા ભક્તિની ભૂરિ ભરી,
તે જોવા અભિલાષ જોઉર વસે, તો નંદના નંદની
લહેમાં લીન કવિની વાણી સુણજો શ્રીગીતગોવિંદની.

ગીતગોવિંદ.

(અધરા.)

જેને જોતાં જણાયે અમધુર મંધુએ, ને મુધા સ્વઃમુધા એ
લાગે ફીકા રસાગે, પય જ વળી પયે, શર્કરા શર્કરા એ,
દ્રાખે ખાટી, પ્રિયાનો અધર જ અધરે ઉતરે ઉર માંહે,
એવું શૃંગારસારે બરું સુલલિત આ ગીતગોવિંદ. સોહે.

(ઈંદ્રવજા.)

રામા અને ભોજતણા તનુજ
પારાશરી શ્રી જયદેવનું જ
આ ગીતગોવિંદ હૈડા રસમ
બંધુ તણે કંઠ રમેા મનોમ !

इति श्रीगीतगोविन्दे महाकाव्ये द्वादश : सर्ग : ।

સન ૧૮૬૭ ના ૨૫ આકટ પ્રમાણે અંતર્રક્તાએ

સર્વહક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

